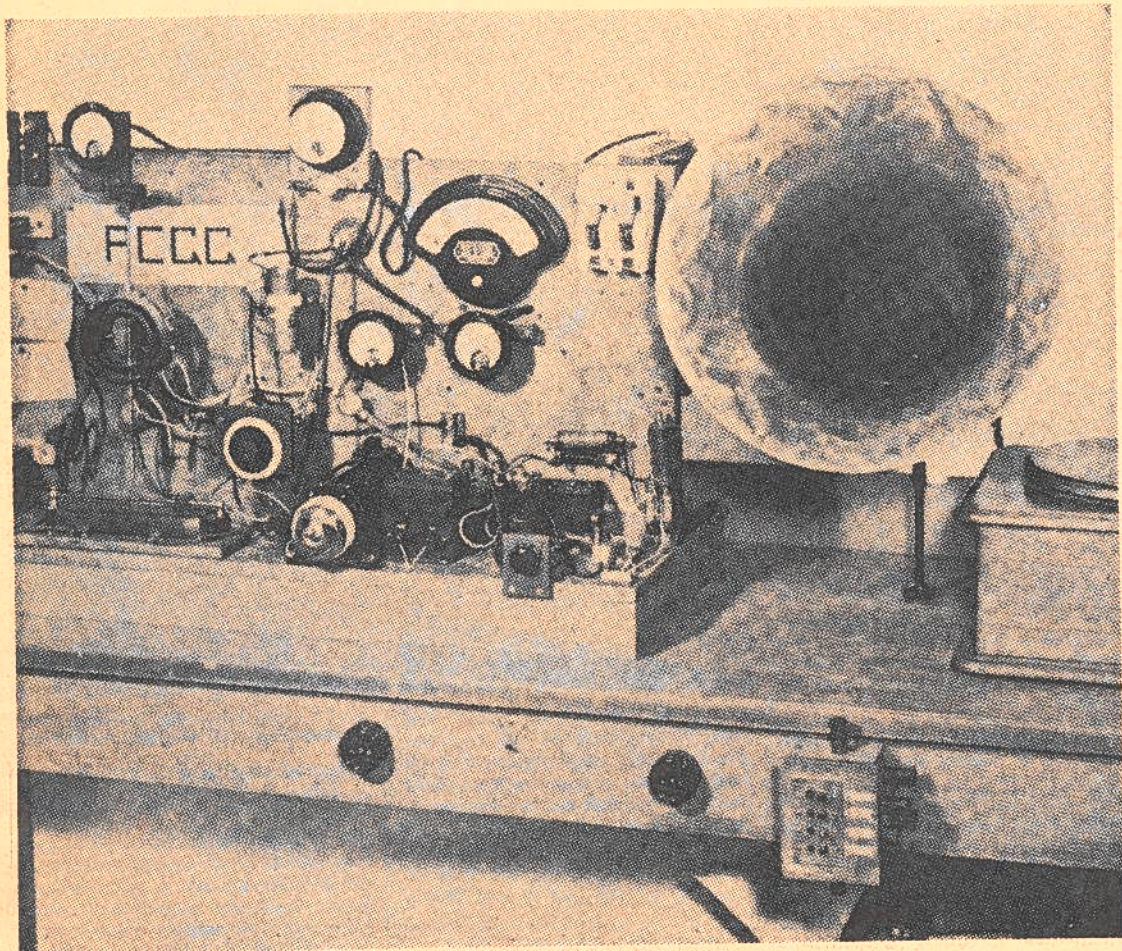

BEUKSTRAAT 8-10
DEN HAAG
WAS BAKERMAT

VIJFENVEERTIG J

*Postmuseum eet
stichter 'IDZ' met
tentoonstelling*

In het Postmuseum te 's-Gravenhage wordt op het ogenblik een interessante tentoonstelling gehouden ter herdenking van het feit dat vijfenveertig jaar geleden — om precies te zijn: op 6 november 1919 — voor de eerste maal een radio-uitzending plaatshad. Een eerbewijs dus aan de stichter van de eerste radio-omroep ter wereld, de Haagse zakenman ir. H. H. S. à STERINGA IDZERDA, door wiens bedrijfsklare zender PCGG men er, net als toen, onder meer Speenhoffs liedje 'Een meisje dat men nooit vergeet' hoort produceren. Daarnaast treft men op deze omvangrijke expositie tal van radio-ontvangtoestellen uit de periode 1914—1930, alsmede vele foto's en tekeningen die de bezoekers een duidelijk beeld geven van de ontwikkeling op radiogebied in die jaren.

Radiopionier Hanso Henricus Schotanus à Steringa Idzerda, een vindingrijk technicus wiens naam veel minder bekendheid geniet dan de zaak die hij leidde en het doel dat hij nastreefde, verzorgde in de Beukstraat 8-10 radioprogramma's om de verkoop van radio-onderdelen voor het zelf bouwen van ontvangtoestellen te bevorderen.

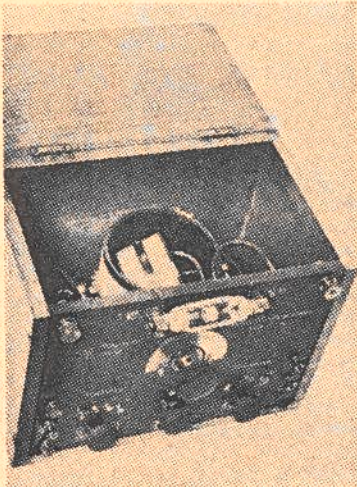
Deze 'commerciële' Idzerda-zender had meteen én doorlopend succes met onder andere Kurhausconcerten en bleef in de ether tot 15 september 1924.

Aan de ketting

In deze belangrijke periode van bijna vijf jaar was slechts één, korte, onderbreking van de pro-

gramma-uitzending vanuit de primitieve Haagse studio. Van 10 september tot 18 oktober in 1923 was de zender namelijk aan de ketting gelegd door hinderwet-ambtenaren omdat een buurjufvrouw had geklaagd dat zij zich gehinderd voelde door het snorren van de voor het zenden benodigde hoogspanningsgenerators.

Ook in die vijf en een halve week bleven de radio-amateurs evenwel niet verstoken van etherklanken, want de NSF-zender te Hilversum verleende in die 'zwarte dagen' gastvrijheid aan het Haagse PCGG-station. Later kwam aan het licht, dat de Nederlandsche Seintoestellen Fabriek bijna een jaar 'clandestien' had uitgezonden; pas in maart 1924 verwierf zij van de overheid de officiële

BIJ DE FOTO'S:

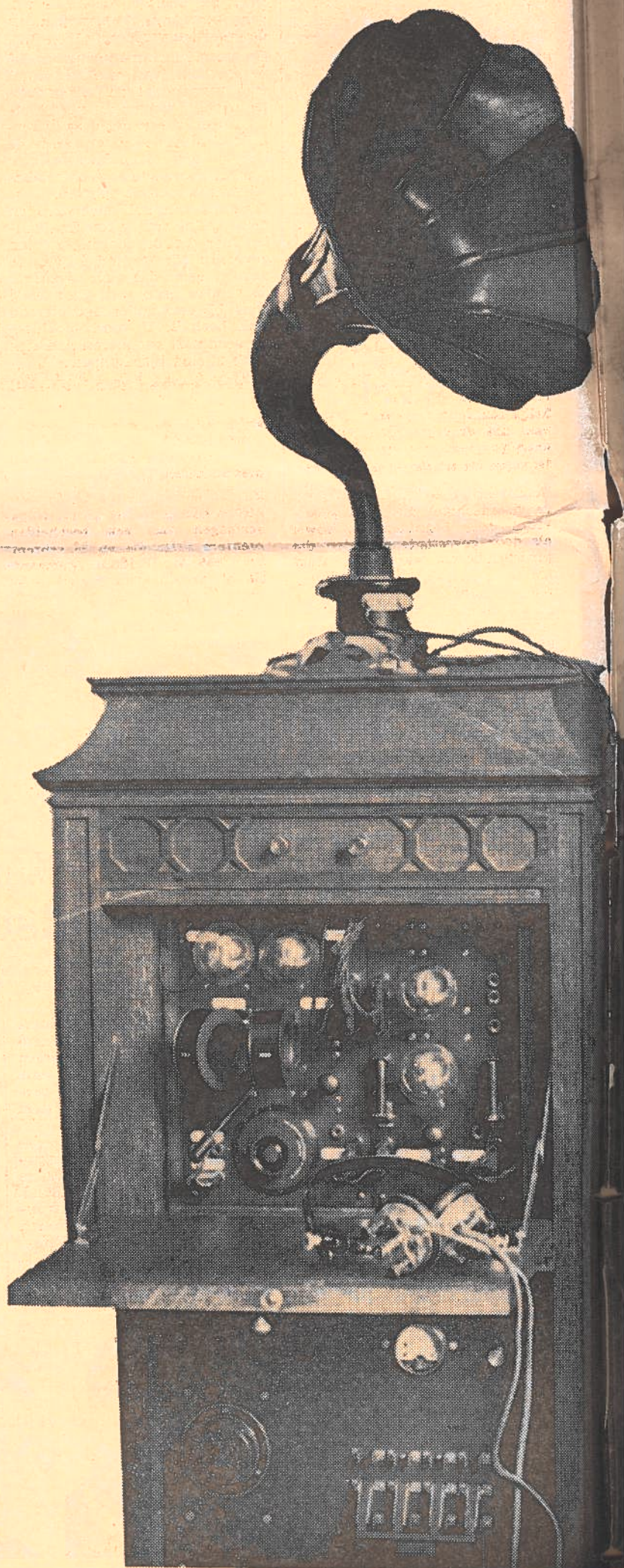
Linksboven: De eerste Nederlandse omroepzender PCGG van ir. H. H. S. à Steringa Idzerda, met platenspeler en hoornmicrofoon.

Links: Ir. H. H. S. à Steringa Idzerda, stichter van de eerste radio-omroep ter wereld.

Hierboven: Een van de eerste ontvangers die in 1919 door de Nederlandsche Radio-Industrie te 's-Gravenhage werden vervaardigd voor amateurgebruik.

Rechts: Oud radio-ontvangtoestel van NSF, type W5 de luxe.

Daarnaast: Deze advertentie, door middel waarvan de eerste radio-uitzending werd aangekondigd, verscheen op 5 november 1919 in de Nieuwe Rotterdamse Courant.

JAAR RADIO-OMROEP

'fabrieksmachtiging' voor het verzorgen van uitzendingen ...

Technische vooruitgang

Toen half september 1924 de Idzerda-zender om financiële redenen voorgoed zweeg, had hij zijn taak ruimschoots volbracht. De radioluisteraars hebben sinds die tijd nooit tevergeefs hun toestellen aangezet, want van lieverlede raakten de beschikbare golfengtegebieden bezaaid met krachtige zenders van Nederlandse afkomst, die over de gehele wereld zijn verspreid en tot in alle uithoeken van de aarde kunnen worden beluisterd.

Dat in de tussentijd de radiotechniek een snelle, revolutionaire ontwikkeling achter de rug heeft en een daarmee gepaard gaande enorme vooruitgang heeft geboekt, ligt voor de hand. Men behoeft, om zich hiervan een beeld te vormen, alleen maar de nu antieke Idzerdazender te vergelijken met bij voorbeeld de 100 kW zender van de Wereldomroep te Lopik om te beseffen dat wat in het prille begin een sensationele stunt was, nu tot de gewoonste zaken van de wereld behoort.

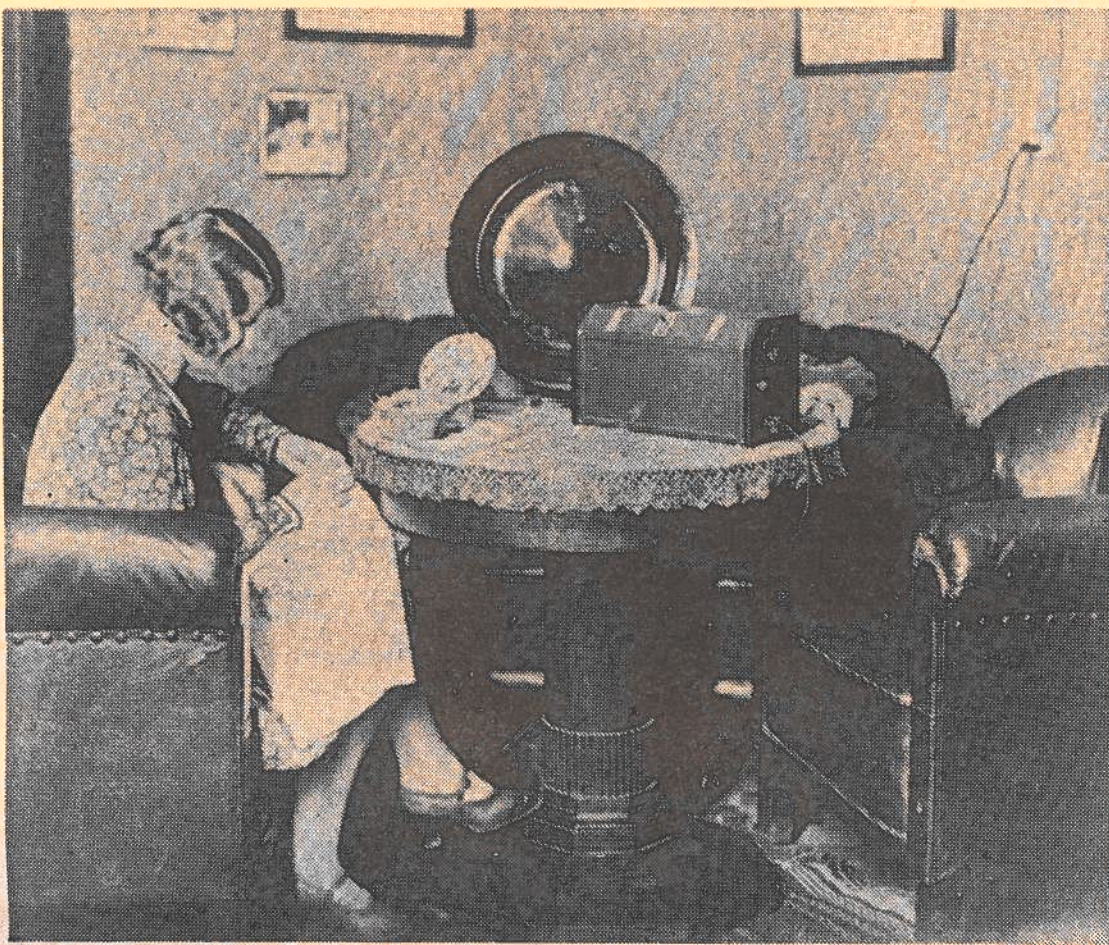
Drie avonden per week

Aan de verdienste van Idzerda — in de jaren twintig bij velen beter bekend onder de afkorting IDZ — doet dit uiteraard niets af. Samen met andere radio-enthousiastelingen had hij een studio ingericht en een zender in elkaar gezet, waarmee hij aanvankelijk één, later twee en na verloop van tijd drie maal in de week avondprogramma's verzorgde voor iedereen die ernaar wilde luisteren.

Voordrachten en muziek vormden de hoofdschotel die werd geserveerd door beginnelingen zowel als door gevestigde artiesten die pro deo bereid waren hun stem toe te vertrouwen aan een apparaatje dat meer op een gruisbakje dan op een hedendaagse microfoon leek. De toen klankzaam geheten studio kwam men niet binnen zonder het waarschuwingbord met het suggestieve opschrift: 'Brandt het licht, dan koppen dicht' te zijn gepasseerd.

'Hier PCGG'

Maar goed, ze deden het toch maar, die pioniers, en elke uit-

zendavond hoorde men de fiere groet: 'Hallo, hallo, hier PCGG voor de NVVR. Goedenavond, dames en heren, ...'

En dat allemaal dank zij de technische kennis en het doorzettingsvermogen van een bescheiden, pientere Fries die op 26 september 1885 te Weidum (gemeente Baarderadeel) werd geboren. Nog geen zestig jaar later, op 3 november 1944, werd hij te Wassenaar het slachtoffer van de bezetting: De Duitsers ontdekten dat hij in het bezit was van verscheidene radiotoestellen en namen hem gevangen. Zijn droeve lot stond bij voorbaat vast: hij werd door de bezetters gefusilleerd en pas in september 1945 werd zijn stoffelijk overschot opgespoord.

Voor het overige bevat de levens-

loop van 's werelds eerste zendpionier zo op het oog weinig spectaculair. Nadat hij in zijn geboorteplaats de lagere school had doorlopen, volgde hij de lessen van het Instituut Postma te Leeuwarden en verwierf hij een ingenieurstitel in de Duitse stad Bingen.

Gewapend met deze opleiding wierp hij zich met volle energie op het magische technische wonder van die dagen, 'de draadloze'. Rond 1912 richtte hij in Den Haag het Technisch Bureau 'Wireless' op en begon hij aan datgene wat zijn levenswerk is geworden: het ontwikkelen en bevorderen van de draadloze en van de daaruit voortspruitende omroep. Zijn voornaamste, nog niet talrijke, afnemers waren de marine, de genie, rederijen en eveneens pionierende radio-amateurs. Een militaire opdracht leidde tot de totstandkoming van de Nederlandsche Vereniging voor Radiotelegrafie (NVVR), welke vereniging van amateurs in maart 1918 te 's Gravenhage de eerste Nederlandse Radiotentoonstelling organiseerde.

Buizen

Technicus Idzerda, van meet af aan ervan overtuigd dat de toekomst van de draadloze groten-deels afhankelijk was van de vindingen op het gebied van buizen (toen nog lampen genoemd), experimenteerde dat de stukken eraflogen en klopte op de weg naar verwezenlijking van zijn ideaal in het voorjaar van 1918 ook aan bij Philips.

Idealist

Een commerciële instelling, zo blijkt ook uit andere gebeurtenissen, had hij kennelijk niet en de conclusie is gewettigd, dat hij meer idealist dan zakenman was. Zijn zuiver ideëel opgezette zendstation PCGG bood onze onderneming aanvankelijk geen commerciële aantrekkingskracht. Het verhaal doet zelfs de ronde, dat 'IDZ' in Eindhoven door de commerciële leiding wat smalend werd behandeld toen hij de verwachting uitsprak, dat hij wel duizend radio's lampjes per jaar zou kunnen afnemen.

De toenmalige leiding van het Natuurkundig laboratorium bekeek de zaak met andere ogen dan de zakelijke top, met het gevolg dat reeds in april 1918 in het

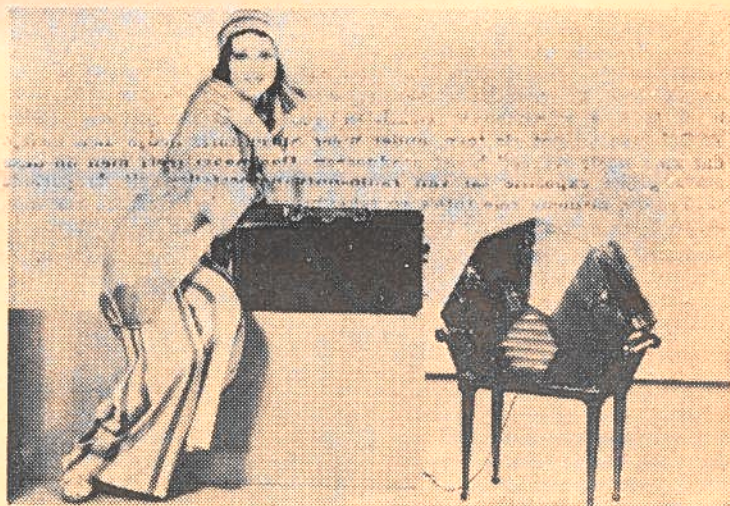
NVVR-orgaan 'Radio-Nieuws' een advertentie verscheen, waarin de alomvermaard geworden Philips-IDZ-lamp werd aangeboden.

Philips vervaardigde dus de zendbuizen van het 'Radio-Centraalstation PCGG', maar het lijdt geen twijfel dat het aan het idealisme en de volharding van ir. H. H. S. à Steringa Idzerda is te danken, dat Nederland het eerste land ter wereld met officiële radio-uitzendingen is geworden.

Engelse bijval

De faam van de PCGG-uitzendingen beperkte zich niet tot onze landsgrenzen. Engeland toonde 'n verheugende belangstelling voor de zogenaamde 'Dutch concerts'. Het tijdschrift Wireless World hield voor deze uitzendingen een inzameling die zevenhonderd pond sterling opleverde en het dagblad Daily Mirror ging er zelfs toe over, gedurende een jaar de PCGG-uitzendingen twee avonden per week te financieren.

In 1924, hetzelfde jaar waarin ons land een nieuw radiobestel was ingevoerd, verdween Idzerda's 'Nederlandse Radio-Industrie' van het toneel. Zestien jaar later stelde de stichter van dit bedrijf een complete, voortreffelijk gedocumenteerde verzameling ter beschikking van het Postmuseum dat nu de goede gedachte heeft gehad te zijner ere en nagedachtenis een expositie in te richten, die ieders belangstelling verdient.

BIJ DE FOTO'S:

Van boven naar beneden:

Het eerste complete radio-ontvangtoestel van Philips, type 2514, met elektromagnetische schaal-luidspreker, type 2007.

De 'ideale combinatie': het radio-toestel 2511, te bedienen met één knop, en de eerste elektrodynamische luidspreker, de zogenaamde Meesterzanger.

De in onze onderneming op aanwijzingen van à Steringa Idzerda vervaardigde Philips-IDZ-buis.

Een radio-ontvangtoestel uit de oude tijd: NSF type O 40/42.

★★★★★★

Radio-uitzendingen in Postmuseum

De tentoonstelling 'De pioniers-tijd van de radio-omroep' in het Postmuseum blijft voor het publiek geopend tot en met 31 januari 1965. Van maandag tot en met vrijdag wordt er dagelijks tussen half één en half twee en om drie uur de zendapparatuur gedemonstreerd, 's zaterdags en 's zondags alleen om drie uur. De Radio Controle Dienst van PTT verleende voor deze uitzendingen een speciale machtiging.

8 November RADIO 1919

Soiree-Musicate.

(Donderdagavond 8—11 uur n.m.)

PROGRAMMA:

1. Lurf in je ransel
2. Valse Bauffy
3. Rigoletto
4. Een meisje dat men nooit vergeet
5. Los Banderillas
6. The Gipsy City
7. Le Barbier de Séville
8. Ave Maria
9. Carmen
10. De Eriërit

Parademarsch.
Czigane,
Quatuor.
Speenhoff.
Marche Espagnola.
Cornet Solo.
Air de Rosine.
per Violino.
March.
Solser en Heuse.

en andere nummers.

Programma wordt gegeven met behulp van een pathefoon door middel van een Philips-Iduret-Generatorlamp,

geïntoneerd in een

Radio-Telefonie Zendstation der „Ned. Radio-Industrie“

op een golf-angie van 670 Meter.

Iedereen die in het bezit is van een eenvoudig Radio-ontvangtoestel kan deze muziek rustig thuis hooren. 85864/114

Bij gebruik van onze versterkers kan deze muziek door het gehele vertrek hoorbaar gemaakt worden.

Voor nadere inlichtingen en levering van ontvangtoestellen, versterkers, telefonie zendstations enz. wende men zich tot de

„Ned. Radio-Industrie“

Beukelaars 8, 10, 's-Gravenhage.